

ZALA MEGYE TELEPÜLÉSEINEK KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSA 2004-BEN

A 2004. év hazánk történetében alapvető változást hozott, hiszen teljes jogú tagjai lettünk az európai népek – immár 25 országra kiterjedő – közösségének, az Európai Uniónak. A társadalom szélesebb köreiben nagy várakozás előzte meg a régóta várt csatlakozást, de reményeink egyelőre nem váltak valóra. A költségvetési megszorítások tovább folytatódtak, ennek következtében a korábbiaknál is több intézmény került a működésképtelenség határára. A pályázati lehetőségek inkább szűkültek, mint bővültek az elmúlt év folyamán.

Zala megyében több mint 20 szolgáltatóhely egész évben zárva tartott a működési feltételek teljes hiánya miatt, 39 intézmény egyáltalán nem gyarapította állományát, 82 könyvtár kezelője nem kapott még névleges tiszteletdíjat sem. Ebből következik, hogy a községi könyvtárak egyharmada csak vegetált, mert a fenntartók a megszüntetésüket ugyan nem vállalták fel, viszont a működési feltételek minimumát sem tudták biztosítani részükre. Már a városi, nagyobb intézmények egy része is a leépítésnek van kitéve. A hálózat központi könyvtárában pl. a forráshiányos évkezdést további elvonások követték. A pénzügyi egyensúlyt csak elbocsátásokkal, a bérmegtakarítás fűtésre, dokumentumbeszerzésre történő átcsoportosításával sikerült fenntartani. A dokumentumbeszerzés így is az eddigi legalacsonyabb szintre süllyedt. Ezek a kényszerintézkedések mindenképpen a szolgáltatások színvonalát, minőségét rontották. A fenntartók által elrendelt átvilágítások sem a szolgáltatások minőségének javítását vagy gazdagítását célozták, egyedüli céljuk a fenntartási költségek csökkentése, költségvetési megtakarítások elérése volt. A felsorolt nehézségek ellenére szakmai szempontból eredményekről, sikerekről, több területen a mutatók javulásáról is beszámolhatunk az éves értékelésünkben. Több önkormányzat pozitív hozzáállásával, továbbá a pályázati lehetőségek maximális kihasználásával bizonyos mértékű korszerűsítést, az informatikai háttér fejlesztését is sikerült biztosítani számos intézmény esetében.

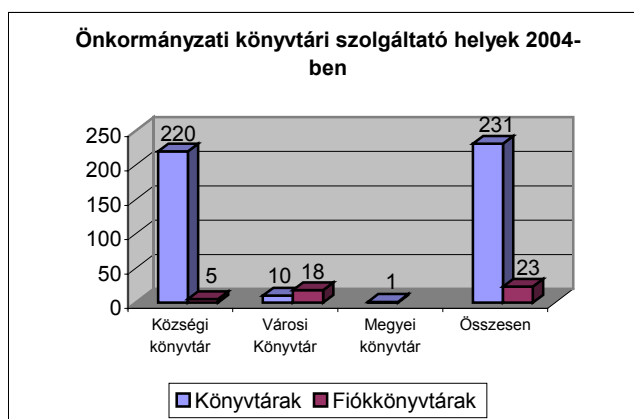
A megye önkormányzati könyvtárhálózatában a központ szerepét betöltő Deák Ferenc Megyei Könyvtár szervezte és koordinálta az intézmények szakmai szolgáltatásait, s a jogszabályi előírások, hálózati szerződések, valamint a kialakult hagyományok alapján segítette a lakosság könyvtári ellátását. Tekintettel a megye aprófalvas településszerkezetére, a teljes területi, ellátási hálózatgondozó munka a központból csak gazdaságtalanul és nem minden területre kiterjedően lenne ellátható, így ezeket a munkafolyamatokat a megyei munkatársakon kívül továbbra is öt városi könyvtár e feladattal megbízott szakalkalmazottaival lehetett elvégezni. A megyei önkormányzat a városi könyvtárak által szerződésben vállalt hálózati munka és központi könyvellátás költségeinek részbeni fedezésére 2004-ben 6,4 millió forintot biztosított a Deák Ferenc Megyei Könyvtár költségvetésében, amelyet az a végzett munka arányában, negyedéves bontásban utalt át a városi könyvtárak számlájára. A támogatás összegét korábban az infláció arányában évente emelték, ám az utóbbi három évben sajnos az emelés elmaradt. Az ellátórendszerek tagjai részéről befizetett összegek egy részét, az éves szerződésben foglaltaknak megfelelően a városi könyvtárak felhasználhatták a működési költségek további fedezésére. Az elmúlt évben két városi könyvtár élt ezzel a lehetőséggel, 1,3 millió forint értékben. A megyei hálózati központ munkatársai év közben folyamatosan tartották a kapcsolatot a hálózati munkát végző városi munkatársakkal. Ezt szolgálta az évi négy alkalommal megtartott hálózati

értekezlet az összes városi könyvtár részvételével, a gyakori személyes látogatások, továbbá a napi kapcsolattartás: a telefon mellett az elektronikus levelezés és a zalai könyvtárosok levelezőlistája, a ZALATÁR működtetése. Egyes nagyobb lélegzetű munkafolyamatokat (nagy állományú időszakos leltár, apasztás, költöztetés stb.) a megyei és városi könyvtárak munkatársai közösen végeztek el.

A hálózati munkatársak január végéig begyűjtötték és a hálózati központhoz továbbították 231 települési és 19 egyéb (felsőoktatási, intézeti szak, munkahelyi stb.) könyvtár elmúlt évi statisztikai adatait. A megyei könyvtár az adatokat számszaki és logikai ellenőrzés után a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Informatikai Főosztályának elektronikus úton továbbította. A fontosabb mutatókat és viszonyszámokat – rövid szöveges értékelés kíséretében – külön kiadványban jelentettük meg és megküldtük a hálózat könyvtárainak, a fenntartó és felügyeleti szerveknek. Az anyag elektronikus változata megtekinthető a Deák Ferenc Megyei Könyvtár honlapján is. A statisztikai adatokhoz hasonlóan került begyűjtésre, összesítésre az érdekeltségnövelő támogatás elnyeréséhez szükséges fenntartói igazolás a könyvtári dokumentumokra fordított összegekről, amelyet egyeztetés és ellenőrzés után megküldtünk az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézetének.

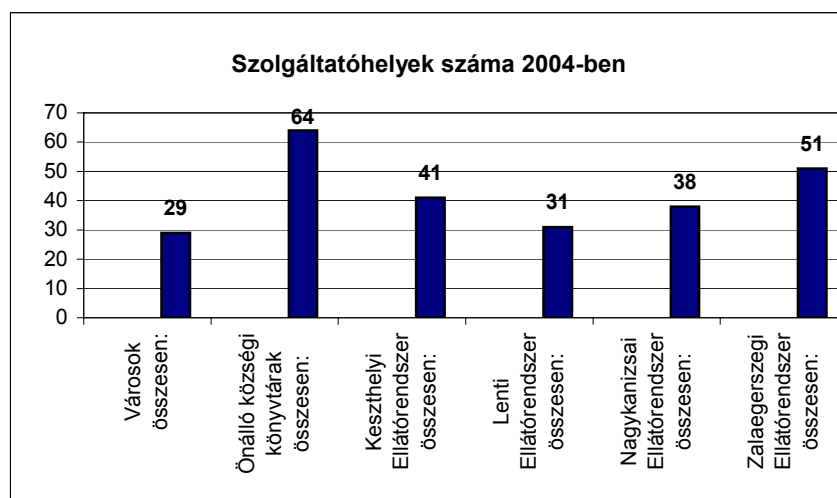
A hálózat gondozói az év folyamán több mint 400 munkanapot fordítottak a községi könyvtárak ügyeinek intézésére. A kinti munka során nemcsak a könyvtárakban folytattak szakmai tevékenységet, hanem a fenntartók informálását, az intézmények szakmai érdekképviselését is elvégezték (szerződés-kötés, pályázatkészítés, könyvbeszerzési keret módosítása, berendezés-kiegészítés, informatikai fejlesztés, új könyvtáros beállítása stb.). A felsorolt feladatok, a hálózatgondozás és központi könyvellátás érdekében közel ötvenezer kilométert tettek meg gépkocsival. A személyes látogatások számát többszörösen meghaladja a telefonon, e-mailen, faxon történő intézkedés, kapcsolatfelvétel. Különösen a városi könyvtárakkal vált általánossá az elektronikus levelezés, a szakmai információk ilyen úton történő gyors továbbítása. Községi könyvtárosaink egy része még idegenkedik ettől a formától, ha rendelkezik is a technikai feltételekkel. A könyvtári szakfelügyelet – működésének harmadik évében – 38 település könyvtárának vizsgálatát végezte el a megyében. Megkezdődtek a többcélú kistérségi társulások szervezési munkálatai is. Legtovább a nagykanizsai térségben jutottak, ahol már a könyvtári szolgáltatások kialakítása is napirendre került.

Hálózatfejlesztés, működési feltételek



2004 végén a megye önkormányzati könyvtárhálózatában 254 szolgáltatóhelyet tartottunk nyilván, amelyek közül 231 önálló intézmény (11 városi, 220 községi), 23 fiókkönyvtár (18 városi, 5 községi).

Az év folyamán a könyvtárak száma nem változott, jelenleg 28 kistélepülés – 3630 lakosa számára – nem működtet helyben könyvtárat, ők könyvtári szolgáltatást legközelebb a körzeti iskolájuk székhelyén vehetnek igénybe, többnyire az önkormányzatok között megkötött szerződés alapján. Kettős funkciójú feladatkört (köz- és iskolai) 57 önálló és két városi fiókkönyvtár látott el, számuk eggyel csökkent egy iskola megszűnése miatt. Teleházzal közös szervezetben működött 51 községi könyvtár, számuk egy év alatt huszonkettővel emelkedett. ÁMK-val öt, művelődési házzal tíz könyvtár alkot közös szervezeti egységet. Az önálló községi könyvtárak közül mindössze hat nem szerepel a nyilvános könyvtárak hivatalosan közzétett jegyzékén, de ezek már több éve szüneteltetik működésüket.



A négy városi ellátórendszerhez 161 községi szolgáltatóhely tartozott, közülük öt fiókkönyvtár. Számuk az elmúlt évben kettővel emelkedett, mert a nagykanizsaihoz csatlakozott Gelsesziget, a lentihez pedig Nemesnép község könyvtára. Az egyes ellátóközpontokhoz tartozó szolgáltatóhelyek száma: Keszthely 41, Lenti 31, Nagykanizsa 38, Zalaegerszeg 51. Jelenleg 64 községi könyvtár nem tagja központi ellátószervezetnek, hálózati gondozásukat a négy ellátóközpont mellett Letenye (21), és közvetlenül a megyei könyvtár (9) látja el. Két önálló községi könyvtár (Lovászi, Zalaszentbalázs) – kiskörzeti formában – a körjegyzőségükhöz tartozó 2-2 község könyvtárának állományellátásáról gondoskodik, a zalalövői városi könyvtár pedig egy ilyen könyvtárnak nyújt hasonló szolgáltatást.



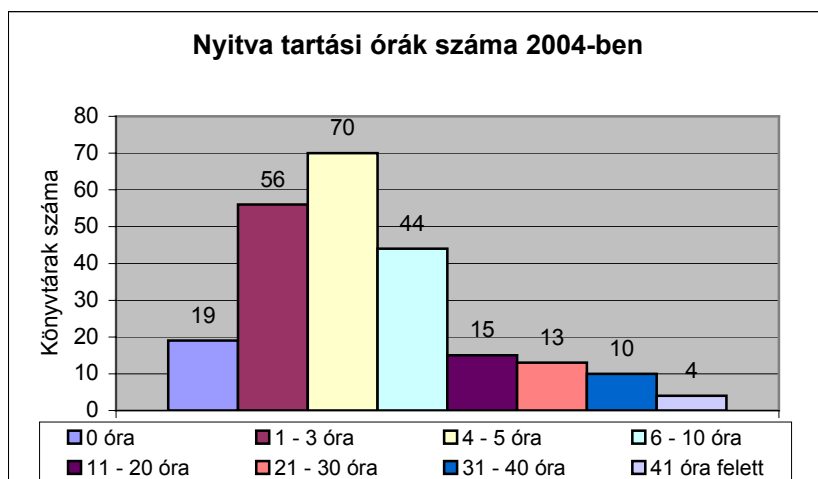
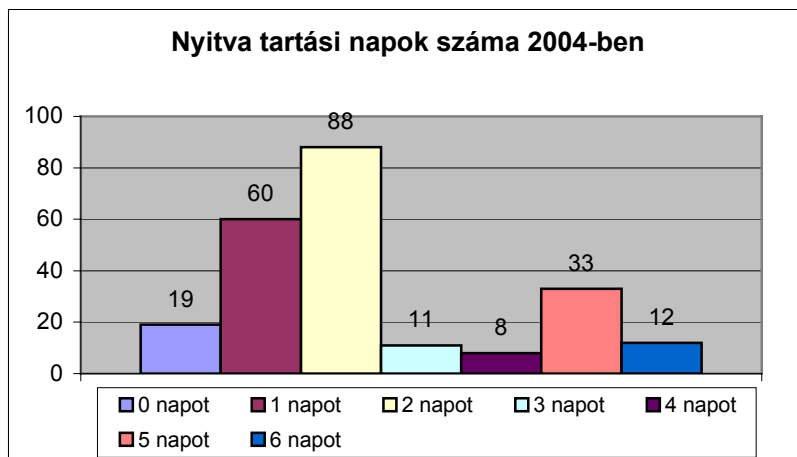
Egész évben zárva tartott 19 községi könyvtár és egy városi fiókkönyvtár, különösen sok a nagykanizsai körzetben (9). Számuk az előző évhez képest négygyel emelkedett. A fenntartók a zárva tartást többféleképpen indokolták (igénytelenség, személyi feltételek hiánya stb.), de a legfőbb indokként a pénztelenséget, a megtakarítási szándékot jelölhetjük meg. A több éve (egy önkormányzati cikluson túl) szünetelő intézmények esetében a megszüntetést javasoljuk, a nyilvános könyvtári szolgáltatás más könyvtártól való megrendelését tartjuk járható útnak. Év közben huzamosan – egy hónapnál hosszabb ideig – szünetelő könyvtár 18 volt a megyében, számuk a megelőző évhez képest héttel emelkedett. Az okok között többségében a felújítás, költöztetés, a könyvtáros személyének változása vagy hiánya szerepelt.

A könyvtárak elhelyezési és működési körülményei a korábbi évekhez hasonlóan változtak, illetve javultak, elsősorban az elnyert pályázatoktól függően. Az év folyamán két új községi könyvtár épült, felújítottak 9, kifestettek 11, központi fűtéssel láttak el 4, új helyiségbe költöztettek 12 községi könyvtárat. Az akadálymentesítés terén viszont sehol sem történt előrelépés. 12 községi könyvtár kapott új bútort vagy berendezés-kiegészítést, 25 községben került sor a könyvtár informatikai hátterének fejlesztésére, főként az IHM pályázatok útján. A 11 városi könyvtár közül négyben történt az épületet érintő felújítás, négy könyvtár tudott bútorzatot vagy technikai eszközt beszerezni, cserélni, és hat városi könyvtárban történt informatikai fejlesztés. A könyvtárak által használt helyiségek alapterülete 19433 m² volt, 40 m²-rel kevesebb az előző évinél.

Év:	Érdekeltségnövelő támogatás		Felzárkóztató pályázat		Érdekeltségnövelő támogatás és felzárkóztató pályázat együtt
	Könyvtárak száma	Ft	Könyvtárak száma	Ft	
2003.	203	14 432 000 Ft	3	115 000 Ft	14 547 000 Ft
2004.	112	10 113 000 Ft	16	440 000 Ft	10 553 000 Ft

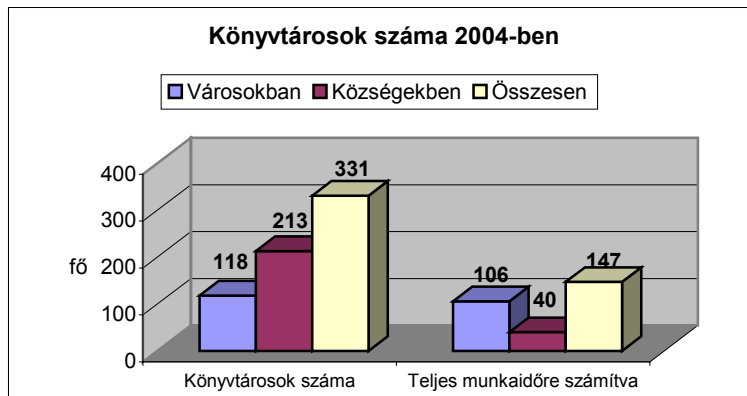
Az elmúlt évben – a rendelet módosítása következtében – csak 112 önkormányzat kapott érdekeltségnövelő támogatást 10,1 millió forint értékben, 4,4 millióval kevesebbet az előző évinél (a 10 ezer forint alatti összegeket nem folyósították). További 44,2 millió forint egyéb pályázati támogatást nyert el a hálózat 32 könyvtára. Sikeresen pályáztak könyvtáraink a felzárkóztató, a Könyvtárpártoló Önkormányzat, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium ITP-15 pályázatokra és a helyi alapítványi pályázatokra.

A megye önkormányzatai – a statisztikai adatok alapján – a könyvtárak fenntartására 594,3 millió forintot fordítottak (a pályázati és működési bevételekkel együtt), ebből 367,7 millió forint volt a bérköltés. Az előző évhez képest a kiadás 4 millióval emelkedett, a munkabér (járulékaival) ugyanannyit csökkent.



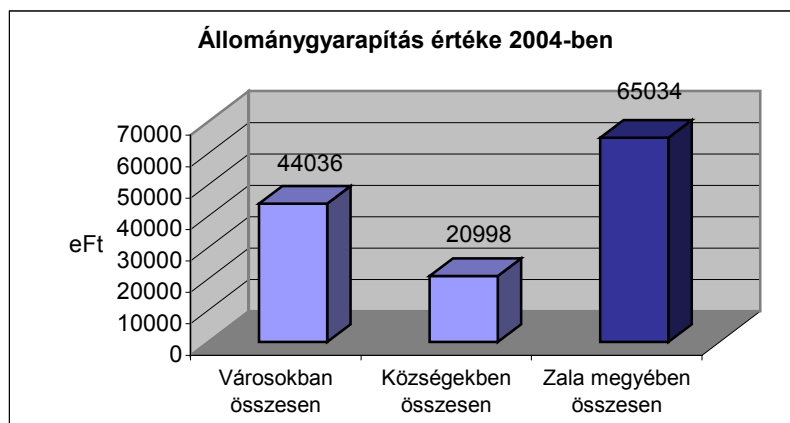
A könyvtárak heti nyitvatartási ideje alig változott egy év alatt. A tizenegy városi intézmény átlagosan 5,6 nap tart nyitva 37,2 órán át, a 201 működő községi könyvtár hetente átlagosan 2,3 nap, 7,1 órát kölcsönöz. Hétvégén 66 könyvtár állt az olvasók rendelkezésére, számuk 12-vel emelkedett.

A könyvtárhálózatban az év végén 112 főállású szakalkalmazott dolgozott (103 a városokban), közülük 66 felsőfokú, 39 pedig középfokú szakképesítéssel rendelkezett. A részfoglalkozásúak száma 81, a megbízási díjasoké 56; a díjazás nélküli könyvtárosok 82-en voltak. (Ez utóbbiak száma egy év alatt 30-cal emelkedett.) Egyéb könyvtári alkalmazottak száma: 20 főállású és nyolc részmunkaidős. A könyvtárosi munkakörben dolgozók száma – átszámítva teljes munkaidőben foglalkoztatottakra – 147,28 főt tett ki; öt fővel kevesebbet az előző évinél, a fenntartók által elrendelt – kikényszerített – létszámcsökkentés eredményeként. Év közben 19 községi könyvtárban változott a könyvtáros személye. Alapfokú tanfolyam tartására nem került sor. A belépő új könyvtárosokat a hálózatgondozók ismertették meg a legalapvetőbb szakmai tudnivalókkal és biztosították számukra az alapfokú tankönyvet.



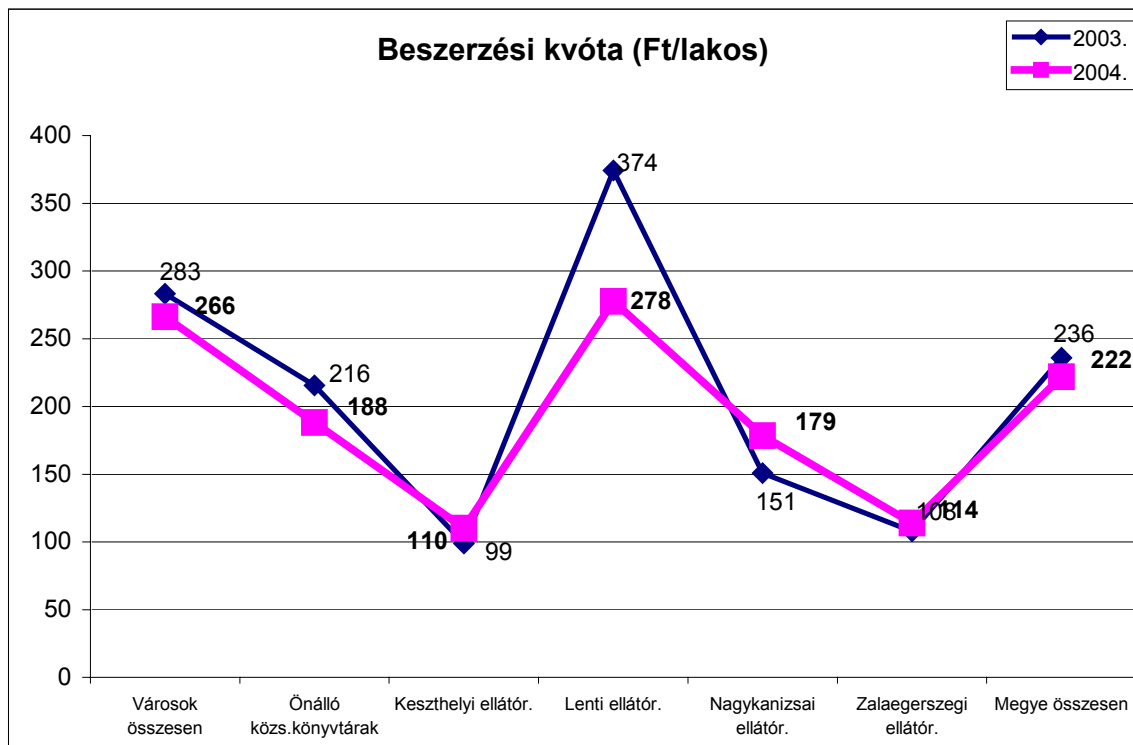
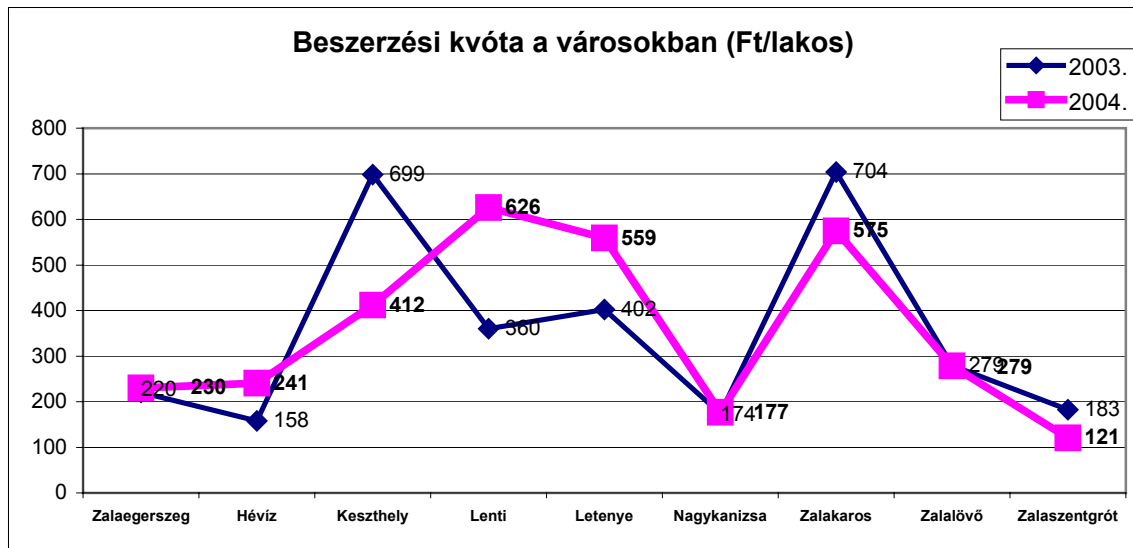
Állománygyarapítás, dokumentumellátás

Az önkormányzati könyvtárak 65 millió forint értékben gyarapították leltári állományukat (könyv, bekötött folyóirat, AV, elektronikus, egyéb), kurrens időszaki kiadványokra nyomtatott formában 13,1, digitális formában egymillió forintot fordítottak.



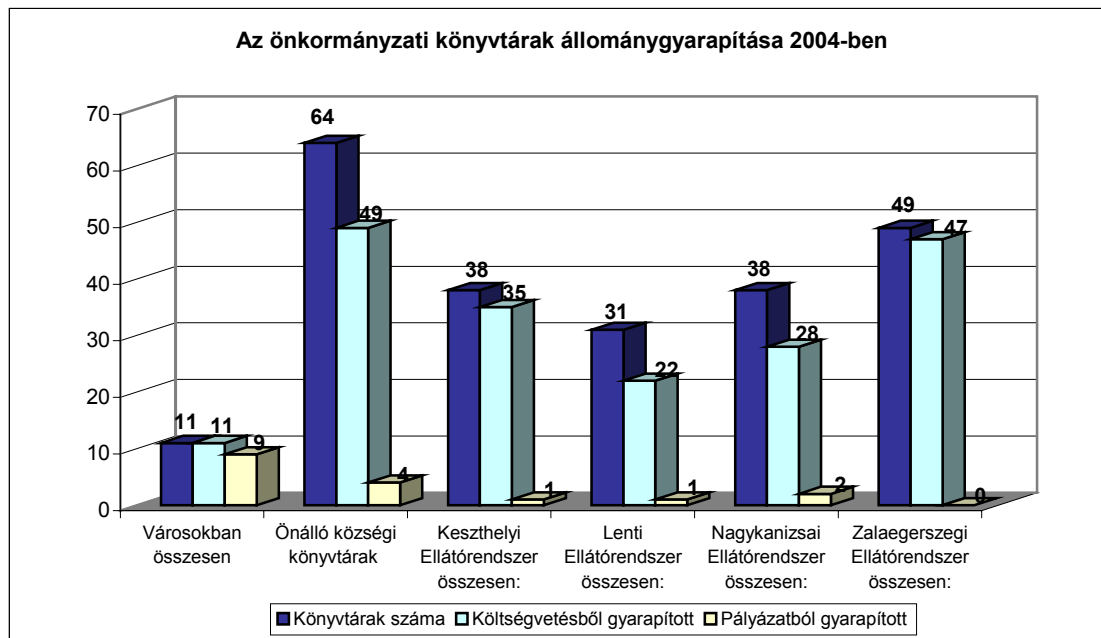
Az összeg költségvetési, különböző pályázati és ajándék forrásból tevődött össze. A leltározott állományra fordított összeg 4,3 millió forinttal csökkent egy év alatt; ugyanakkor az időszaki kiadványokra fordított keret 600 ezer forinttal emelkedett. Tekintettel arra, hogy a tárgyévben csökkent a beszerzési forrás, s a vásárolt dokumentumok átlagára – ha csak 28 forinttal is – emelkedett, csak 38.274 dokumentum vásárlására került sor a hálózatban, ami 3281-gyel elmarad az előző évi beszerzéstől.

A könyvtárral rendelkező települések közül 39-ben egyetlen forintot sem fordítottak a könyvtár állománygyarapítására (ez 13-mal több, mint az előző évben). A beszerzési kvóta egy lakosra vetítve a városokban 266 forint, a községekben 164 forint volt átlagosan, az elmaradás az előző évhez képest 17, illetve 11 forint. Ez a tendencia – kisebb-nagyobb mértékben – évek óta folytatódik. Az egyes városok, de még a községkörzetek között is igen jelentős különbségek mutatkoztak, ami nagyban befolyásolta az állományalakítás minőségét. A beszerzési kvóta a városokban 121 (Zalaszentgrót) és 626 forint (Lenti) között ingadozott, a községkörzetekben 110 (Keszthely) és 278 forint (Lenti) szélső értékek között mozgott.



A hálózatban a 11 városi, megyei könyvtáron és a négy ellátóközponton kívül 64 községi könyvtár végzett ténylegesen állománybeszerzést, közülük 18 központi ellátásban is részesült, de főként a kettős funkciójú könyvtárak a nem hagyományos dokumentumokat maguk vásárolták. A nagyobb kerettel rendelkező könyvtárak igyekeztek szakszerűen és időarányosan felhasználni beszerzési keretüket – feltéve, hogy a fenntartó időben rendelkezésükre bocsátotta azt – és többnyire a Könyvtárellátó Kht. szolgáltatásait is igénybe vették. A kisebb kerettel rendelkező könyvtárakra az egy-két alkalmi vásárlás volt jellemző. A hálózati központ állománygyarapításában komoly

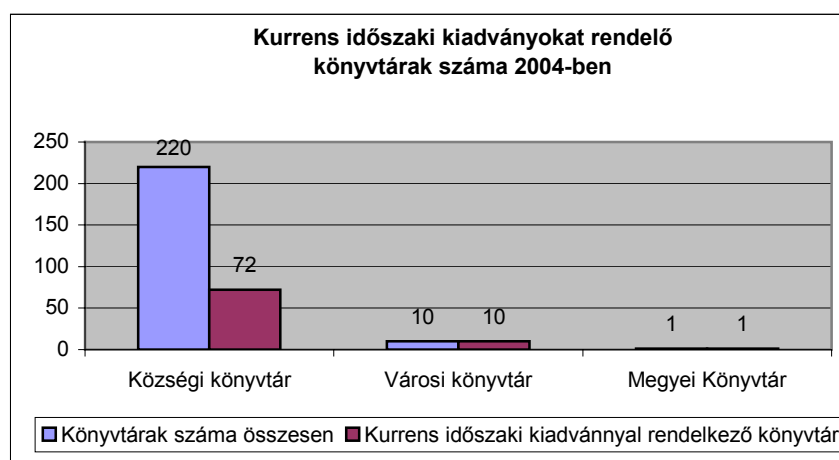
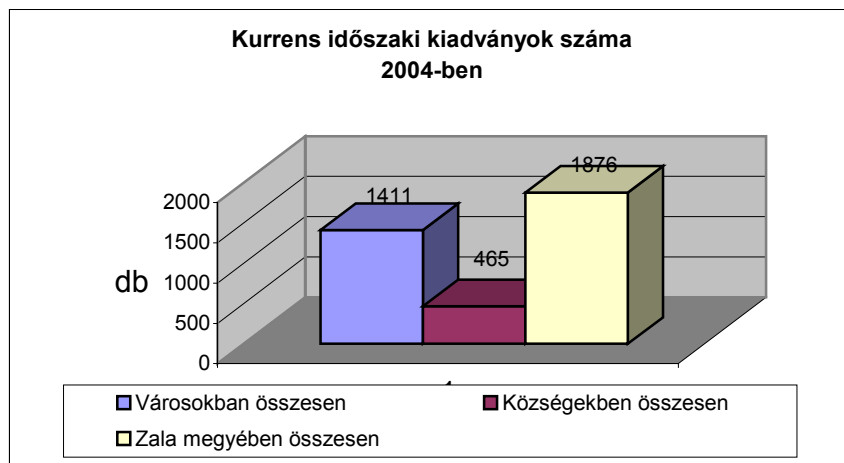
zavart okozott, hogy a költségvetésben nem volt biztosítva az erre a célra a korábban megszokott keret. A más rovatokról történt átcsoportosítások és az év végén érkező állami juttatások egyrészt nem pótolták teljes egészében a költségvetési hiányt, másrészt lehetetlenné tették a folyamatos, tervszerű állományalakítást.



A lenti és zalaegerszegi ellátóközpontok – kereteik nagyobb részét – könyvkereskedők által nyújtott kedvezményekért a Könyvtárellátón kívüli vásárlásra fordították, vállalva a könyvek feldolgozását, növelve ezzel a beszerezhető dokumentumok számát. Az ellátóközpontok éves beszerzése a KELLO-nál 2995 darab volt, más forrásból 2829 darab, mindkét tétel közel 200-zal elmarad az előző évi vásárlástól. A városi könyvtárak beszerzése hasonló arányban oszlott meg a KELLO és más könyvesboltok között.

Az önkormányzati könyvtárak dokumentum-beszerzése tavaly 38.274 darab volt, ebből 36.024 könyv jellegű, 1298 audiovizuális, 854 elektronikus és 98 egyéb dokumentum. Az állományapasztás a tárgyév folyamán 31.842 darab volt, emiatt a hálózat állományának tényleges gyarapodása 6432 dokumentum volt, a teljes állomány pedig 2.037.147 darabra emelkedett. A nemhagyományos dokumentumok közül audiovizuálist 1298 darabot, elektronikust 854 darabot, egyebet pedig 98 darabot szereztek be – főként városi – könyvtáraink.

Kurrens időszaki kiadványból 1876 címet fizettek elő könyvtáraink nyomtatott, 19-et pedig digitális formában, ebből 39 volt külföldi. Jellemző, hogy a 11 városi könyvtáron kívül csak 72 községi könyvtárba járt 465 periodika.



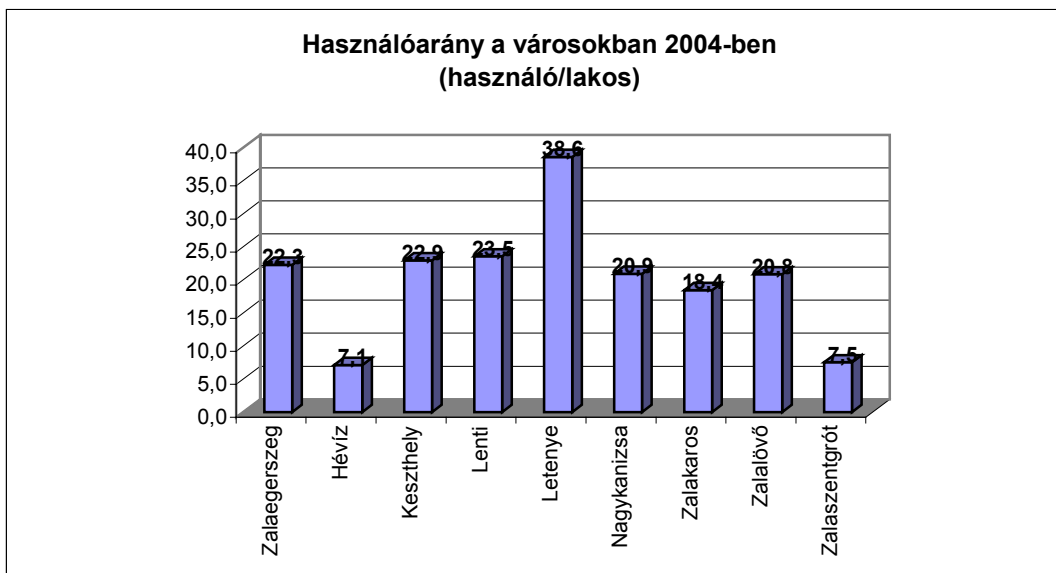
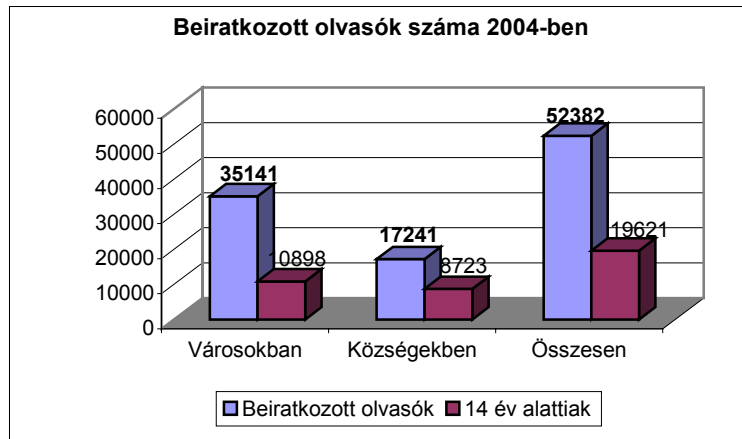
A négy ellátóközpont 151 könyvtárának (10 zárva tartott) 708 alkalommal 14.285 kötet könyvet szállítottak ki az év folyamán. Csereként vagy törlésre visszavettek 504 alkalommal 10.972 kötetet. A tagkönyvtárak átlagosan 4,7 alkalommal 95 kötetnyi friss állományhoz jutottak, de természetesen a kettős funkciójú és nagyobb községi könyvtárak az átlagosnál többször és nagyobb mennyiségű bővítést, illetve csereállományt kaptak: befolyásolta ezt még a befizetések nagysága is. Az öt kiskörzeti ellátású könyvtár közül a csödei teljes állománycserét kapott az elmúlt évben (365 kötet), míg a többiek a hozzájárulásuk arányában kaptak bővítést, általában 20–30 darabot.

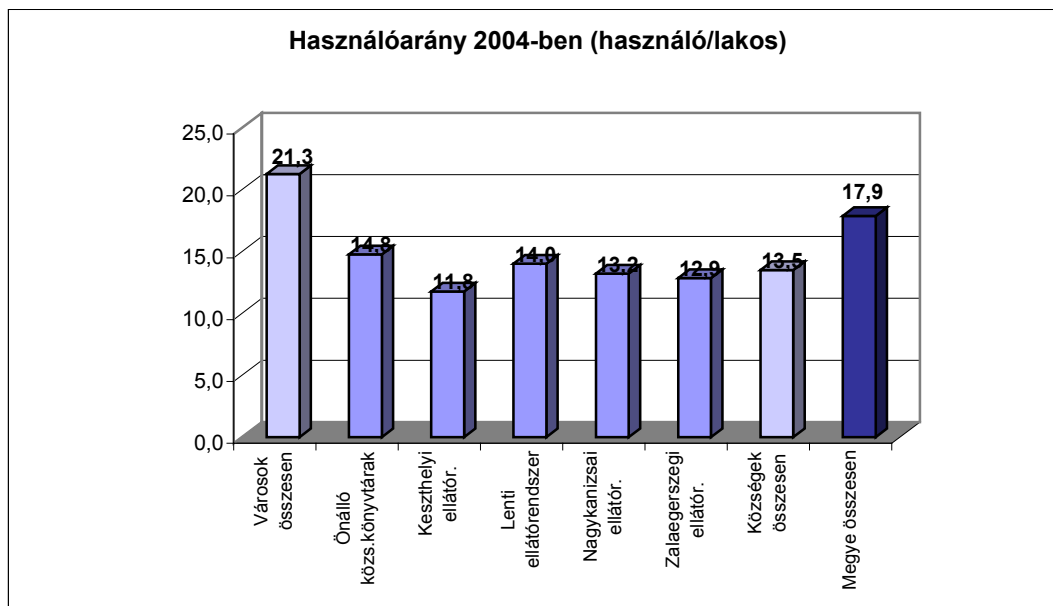
Teljes körű tételes állományellenőrzésre (időszaki- vagy átadó leltár) 22 községi és egy városi könyvtárban került sor, az ellenőrzött kötetek száma meghaladta a 140 ezret. Ezekben a könyvtárakban egyúttal elvégezték a tervszerű állományapasztást, törölték az elavult, elhasználódott és feleslegessé vált műveket. Az év folyamán a megyei munkatársak felmérték, hogy a nagyobb állománnyal rendelkező községi könyvtárakban mikor került sor időszaki állományrevízióra. Az elmaradt állományellenőrzések elvégzésére ütemtervet készítettek. Az elmúlt évben befejeződött a muraszemenyei községi és iskolai könyvtár állományának felvitele az ELKA könyvtári integrált rendszerben. A munka célja – amelyet a megyei munkatársak végeztek – a program tesztelése volt, amelynek során felszínre kerültek a rendszer hibái. A tapasztalatokat

felhasználva a munkatársak segíteni tudnak a megyében más könyvtáraknak is, ahol ezt a rendszert használják.

Olvasószolgálat, rendezvények

Az önkormányzati könyvtárak 52.382 használót regisztráltak az elmúlt év folyamán, 315-tel kevesebbet, mint az előző évben. A városokban a lakosság 21,3 százaléka volt könyvtárhasználó, a községekben ez az arány 13,5 százalék, a megye lakosságának 17,9 százaléka látogatta a nyilvános könyvtárakat. Az olvasóarány tekintetében a városok között igen nagyok a különbségek. Kiugróan magas Letenyén (38,6 százalék), Zalaegerszezen, Keszthelyen, Lenti, Nagykanizsán és Zalalövőn 20–23 százalék között található; ugyanakkor rendkívül alacsony az arány Hévízen és Zalaszentgróton, ahol alig haladta meg a hét százalékot. A községkörzetekben a használók aránya 11,8 és 14,8 százalék között mozgott.





A könyvtárhasználatok (látogatások) száma 680.735 volt, ebből 359.243 történt kölcsönzés céljából, a távhasználatok (telefon, internet) száma 227.879-re emelkedett. Mindhárom mutató magasabb az előző évinél: a személyes használat 46 ezerrel, a kölcsönzés 9 ezerrel, a távhasználat 135 ezerrel nőtt egy év alatt. A kikölcsönzött dokumentumok száma 1.034.362 darab volt, helyben használtak 501.502 darab dokumentumot. Az emelkedés mindkét szám esetében meghaladta a 36 ezret. Míg a kölcsönzött dokumentumoknak még 23,4 százalékát, a helyben használtaknak csak 12,4 százalékát teljesítették a községi könyvtárak, holott a lakosság 43,5 százaléka a községekben található. (Bár az is igaz, hogy a városi könyvtárak szolgáltatásait nemcsak a városiak vették igénybe.) A hálózat könyvtáraiban 76.945 referenz kérdést regisztráltak, csaknem 12 ezerrel többet, mint az előző évben.

A könyvtárhasználat – különösen a helybeni és a távhasználat – elsősorban a nagyobb városi intézményekben emelkedik évek óta. Ezek a könyvtárak rendelkeznek olyan feltételekkel, amelyek a növekedést elősegítik. A hosszabb nyitvatartás, bővebb prézens állomány, a nemhagyományos dokumentumok gazdagabb választéka, a sokterminális internethasználat lehetősége mind hozzájárul ezen intézmények fokozott látogatásához. A könyvtárhálózatban – főként az IHM pályázati fejlesztések hatására – 443 számítógép állt a könyvtárlátogatók rendelkezésére, közülük 312 internet-hozzáféréssel is rendelkezett. A gépek száma 136-tal emelkedett egy év alatt. A községi könyvtárak közül 100 (a működő intézmények fele) biztosított 312 számítógépet a látogatói számára, közülük 73 községben 198 gépen internetezhettek is. Az eredmények annak is köszönhetők, hogy 51 községben a könyvtár a teleházzal közös szervezetben működik. A városi könyvtárakban a nyilvános internethasználók száma 59.067 volt az elmúlt év folyamán. A kurrens periodikák forgalma szintén a városokban igen nagyarányú, a községekben sem a nyitvatartás, sem a rendelt kiadványok száma nem teszi lehetővé a használat növekedését.

A könyvtárközi kölcsönzés keretében 862 kérés érkezett könyvtárainkhoz, melyek közül 552-t eredeti dokumentum megküldésével, 186-ot nyomtatott, négyet elektronikus formában teljesítettek. Hálózatunkból 2693 kérést küldtek más könyvtárakhoz, amelyekből 2150-et eredetiben, 261-et nyomtatott, 20-at pedig elektronikus formában

küldtek meg. A beérkezett kérések száma nem változott, a küldött kérések száma viszont 850-nel emelkedett.

A városi intézmények tavaly 887 rendezvényt szerveztek, közel harmincezer látogatóval. A rendezvények 80 százaléka a 14 év alatti gyermekek számára készült. A községekben közel 400 rendezvényre került sor, többségében a hálózati munkatársak közvetítésével. A József Attila megyei szavalóversenyt a költészet napja alkalmából, az író-olvasó találkozók és irodalmi órák többségét az ünnepi könyvhét és a gyermekkönyvhét alkalmával tartották könyvtáraink. A többi rendezvényt tematikus gyermekfoglalkozások, könyvtári tanórák, szellemi vetélkedők, hagyományőrző vagy évfordulóhoz, ünnephez kapcsolódó programok, közös játékok számítógépen, kiállítások és különböző szakköri foglalkozások képezték. A Deák Ferenc Megyei Könyvtár együttműködve a *Zalai Írók Egyesületével* a kortárs zalai irodalmat népszerűsítő programsorozatot szervezett, amelyen bemutatkozott a Pannon Tükör irodalmi és kulturális folyóirat. Az elmúlt évben is folytatódtak Zalaegerszegen a *Keresztury Irodalmi Kör* színvonalas programjai, amelyek kapcsolódtak a Keresztury centenárium, a Magyar Kultúra Napja rendezvényeihez.

A Deák Ferenc Megyei Könyvtár évek óta rendszeresen szervez megyei és regionális szakmai továbbképzéseket, tanácskozásokat egy-egy aktuális témában. Tavaly három helyszínen voltak szakmai napok, két témakörben. Tavasszal *Az esélyegyenlőség elveinek érvényesítése az információ és dokumentumszolgáltatásban*, ősszel pedig *Könyvtárak a nyelvtanulás–nyelvtanítás szolgálatában* címmel. Októberben ismét megrendezésre került az *Összefogás a könyvtárakért, összefogás az olvasókért* országos rendezvénysorozat. A hálózat munkatársai részt vettek az ország több pontján rendezett konferenciákon és a *Magyar Könyvtárosok Egyesülete* vándorgyűlésén.

Egyéb szolgáltatások

Kiadói tevékenységet a Deák Ferenc Megyei Könyvtár mellett még a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár végzett. Az előbbi megjelentette a *Zalai Könyvtári Levelező* 1-2. számát, amely beszámolt a hálózatban végzett szakmai munkáról, a megyei és országos könyvtári programokról, az egyes könyvtárakban folyó műhelymunkákról. Az elmúlt évekhez hasonlóan márciusban elkészítették a *Zala megyei könyvtárak előző évi főbb statisztikai mutatóit és viszonyszámait* tartalmazó kiadványt, amelyet eljuttattak a tagintézményeknek és a fenntartó önkormányzatoknak. Mindkét kiadvány elérhető a Deák Ferenc Megyei Könyvtár honlapján is. A József Attila Városi Könyvtár egy *jubileumi emlékkönyvet* jelentetett meg, valamint *Keresztury Dezső verseskötetét* és a *Keresztury CD-t*. A megyei könyvtár gondoskodott az év folyamán megjelent megyei és helytörténeti kiadványok terjesztéséről, a megye könyvtáraiba és iskoláiba történt eljuttatásáról: „*Zalának büszkesége*” *Helyszínek, arcok, események Deák Ferenc életéből* (szerk. Molnár András), „*Használd a jók benned vetett bizalmát...*” *Deák Ferenc tisztelete és emlékezete Zala megyében* (szerk. Kiss Gábor). *Keresztury Dezső Batsányi Jánosról* írt kötetét (Tapolca város kiadásában), s a „*Zala képviselője, Pest követe*” című könyvet (kiadta a Zala Megyei Levéltár).

A korábbi évek gyakorlatának megfelelően a megyei könyvtár hálózati és módszertani szolgálata elkészítette a hálózat tagjai számára a beiratkozási és munkanaplókat, az érdekeltségnövelő támogatáshoz szükséges igazolás adatlapját,

amelyeket megküldött minden érdekelt könyvtárnak és fenntartónak. Módszertani segítségként további iratmintákat is készített a csoport igény esetén a községi könyvtáraknak (alapító okirat, küldetésnyilatkozat, könyvtárhasználati szabályzat, szervezeti és működési szabályzat, programok, rendezvények meghívói).

A megyei könyvtár könyvkötészete önköltségi áron végezte a hálózat tagkönyvtárai számára a folyóiratok kötését, a pótolhatatlan könyvek újrakötését, igény szerint programfüzetek, szakmai kiadványok fűzését, könyvtári feliratok elkészítését, választók kasírozását. (Sajnos a tagkönyvtárak számára végzett munka csökken, mert a könyvtárak mind kisebb összeget tudnak erre a célra fordítani.) Az olvasók számára nélkülözhetetlen a nagyobb könyvtárak gyorsmásoló szolgáltatása. Az elmúlt évben 180 ezer A4-es oldalnyi másolat készítését kérték térítés ellenében.

Pályázati forrásból és támogatók segítségével folytán az elmúlt évben teljesen megújult a megyei könyvtár honlapja, és több új szolgáltatást sikerült elhelyezni rajta. Ennek eredményeképpen a forgalma oly nagy, hogy a személyes igénybevétellel vetekszik. Új, nyomtatott prospektus is készült a szolgáltatások igénybevételének segítésére. A lakossági internet-hozzáférés tavaly kibővült az eMagyarország Pont kínálatával és az új VoIP szolgáltatásnak köszönhetően a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Iroda jegyzékén szereplő vonalakon ingyenesen telefonálhatnak a szolgáltatást igénylők. A hálózati központ továbbra is ellátta a HBONE-központ feladatait, folyamatos felügyelettel biztosította a csatlakozó intézmények kapcsolatát az internethez.

*

Minden évben megkíséreljük, hogy a statisztikai adatok birtokában rámutassunk azokra a tendenciákra és viszonyszámokra, amelyek a különböző feltételek között működő könyvtárakat jellemzik. Értékelésünk, elemzésünk éppen ezért nem csak a szűkebb szakmai apparátus számára készül, nem csupán az ő tájékoztatásukat szolgálja, hanem a fenntartók figyelmét is rá kívánjuk irányítani az elért eredményekre és azokra a jelenségekre, amelyek az intézmények szolgáltatásainak színvonalát veszélyeztetik, vagy az új, halaszthatatlan szakmai feladatok megjelenésére, amelyek sürgős fenntartói beavatkozást igényelnek.

Az elmúlt évi statisztikai adatok elemzése is alátámasztja azt a tényt, hogy a lakosság számottevő hányada a korábnál is intenzívebben igényli a nyilvános könyvtárak szolgáltatásait, illetve munkájában, a napi feladatainak teljesítésében nem tudja nélkülözni azokat. Az is bebizonyosodott hogy – az anyagi nehézségek ellenére – jó néhány területen sikerült előbbre lépni, korszerűsíteni, fejleszteni az intézmények szolgáltatásait, maximálisan kihasználva a pályázatok adta lehetőségeket. Hogy ez továbbra is lehetőségként fennmaradjon, a bevezetőben említett negatív jelenségek ellen határozottan fel kell lépnie úgy a szakmának, mint a fenntartásért felelős szervezeteknek egyaránt. Egyre inkább bizonyítást nyer, hogy a nyilvános könyvtári rendszerben szükség van a *működőképes* községi intézményekre, mert ezek tudják, a saját szolgáltatásaikon túl, közvetíteni, közelebb vinni a kisebb településeken élő lakosság jelentős részéhez a nagy intézmények magasabb szintű szolgáltatásait. A miénkhez hasonló aprófalvas településszerkezetű megyére ez fokozottan érvényes, egyúttal nehezebb feladatot is ró a szakma hivatásos képviselőire a fenntartók szemléletének pozitív befolyásolásában, a szűkebb anyagi lehetőségek hatékony hasznosításában.

Bangó Béla - Sebestyénné Horváth Margit